

Alapítvány — vakmerő tudósoknak

Egy angol szakember ajánlatai

— Mit kínálhat egy tudományos alapítvány a kutatóknak? Gondolom, sok pénz ígéretével jött az erre olyannyira kiéhezett magyar tudósok közé.

— Felejtse el a pénzt! Ennél sokkal fontosabb, hogy csak az ötletekre gondoljunk, és arra, mit tegyünk velük.

— No, de pénz nélkül a legjobb ötlet is meghalhat...

— Igen, de higgye el, a pénz nem oldja meg a gondokat. A pénz csak segít. Akár az aszpirin; az is csak segít a betegség leküzdésében.

— Mit kínál akkor ez az alapítvány?

— Mindazt, amivel a tehetséges emberek kreativitását, alkotó gondolatait serkenteni lehet.

— Éspedig?

— A legtöbb alapítvány ügynöksége például arra koncentrál: mit tud már az emberiség, és ezek továbbfejlesztésére tesz föl újabb kérdéseket, hogy újabb termékeket tudjon előállítani az ipar. Mi azonban abból indulunk ki: a jövőben lesznek olyan átütő felfedezések, amelyeket ma elképzelni sem tudunk, hiszen nem lehet csak úgy átugrani a jelenből a jövőbe. Minthogy a lézert sem lehetett volna — az odavezető folyamat kötelező átlépése nélkül — megjósolni. Vannak azonban kutatók, akik saját szakterületükön munkálkodva a világ megértését — noha ismeretanyaguk korlátozott — fantáziájukat elengedik.

— Az efféle fantazmagóriákra itt azt mondják, saját bogaraival foglalkozik az illető, és legyintenek rá.

— Eppen az ilyen meg nem értett, elégedetlen kutatókat kívánjuk mi fölkarolni, és amit kínálunk nekik: pont az, amire leginkább szükségük van.

— Ön szerint ez nem a pénz...

— ...hanem elsősorban az intellektuális szabadság. Ennek kiteljesedését szolgálja csak a pénz és minden egyéb.

— Például?

— Minden. Megfelelő munkakörülmények, a felszerelések, az utazás lehetősége, a teljes szabadság.

— Kiknek a jelentkezését várják?

— Olyan embereket keresünk, akik képesek új és jelentős kérdéseket föltenni a világról, környezetükről, a természetéről. Olyanokat, akik tudnak élni a teljes szabadság jogával, minden korlátozástól mentesen. Anélkül, támogatjuk őket, hogy bármilyen kikötésünk lenne, hogy irányítanánk, befolyásolnánk őket.

— Ez olyan, mint a mesében. Mégis, mit várnak mindezért cserébe?

— Azt, hogy lehetőség szerint új típusú ipari lehetőségeket tárjanak föl, hogy elősegítsék a kölcsönhatást az új eredmények és a potenciális alkalmazás között, az új kutatás spektrumában. A kutatás jellege lehet gyakorlati és elméleti egyaránt, a cél az, hogy egy esetleges sikeres konklúzió révén elképzelhető legyen ipari alkalmazása a jövőben.

— Bizonyos határidőt azért megszabnak, hogy némi eredményt produkáljon az illető?

— Nem, nincs határidő.

— Milyen időtartamra szól az alapítvány támogatása?

— Háromévenként összegezzük az eredményeket és hosszabbítunk. Általában 6, 9 évig maradunk kapcsolatban.

— Akkor se kéri számon az eredményeket?

— Nézze! Úgy gondoljuk, mi ma elvetettük a magokat, a jövő érleli meg a termést.

Donald Braben a British Petrol mellett működő különleges kutatókat támogató alapítvány igazgatója. Pályafutását fizikai kutatókkal kezdte, majd a Legfelső Tudományos Tanács asszisztense lett. Később az angliai tengeri technológiai kutatásokat koordinálta és tudományos tanácsadója volt a Bank of Englandnek. Jelenlegi posztján egyik fő elfoglaltsága, hogy járja a világot, fölkinálva mindenféle támogatást különleges, vakmerő ötleteikkel magukra hagyott kutatóknak. A kuriózumokat értékelő angliai alapítvány képviselője először lépett a „vasfüggöny” mögötti területre, s első útja éppen hazánkba, Szegedre vezetett. A napokban tájékoztatta munkájáról a város kutatóit a SZAB-ban, s ez alkalommal beszélgettem vele céljairól, a pályázat feltételeiről.

— Bárhonnan bárki beküldheti önkéreményét a pályázatra?

— Se földrajzi, se politikai megkötéseink nincsenek: bárhol a világon támogatjuk a különös, merész elgondolásokat. Az 1980-ban létesített alapítvány az elmúlt nyolc évben 37 kutatócsoportot támogatott, főként a biológia és a fizika szakterületén dolgozókat, de négyen matematikával, ketten pedig a mérnöki tudományokkal foglalkoztak.

— Ez idő alatt sikerült-e már termést betakarítaniuk? Olyan, ami egy napilap olvasói számára is érthető eredmény?

— Létezik Angliában egy

gyógyszer, amely a terhesség első hónapjaiban jelentkező rosszullet enyhítésére hivatott. Ez két azonos molekulából áll, amelyek azonban egymásnak tükörképei. Az egyik gyógyít, a másik azonban — a gyógyszer mellékhatásaként — felelős sérült, nyomorék gyerekek világrajjért.

— Akár a hírhedt Contergán?

— Igen, ez pont annak az angol megfelelője. Föl tudja akkor mérni a jelentőségét: egy általunk támogatott programban megoldották a kutatók e két molekula kettéválasztását.

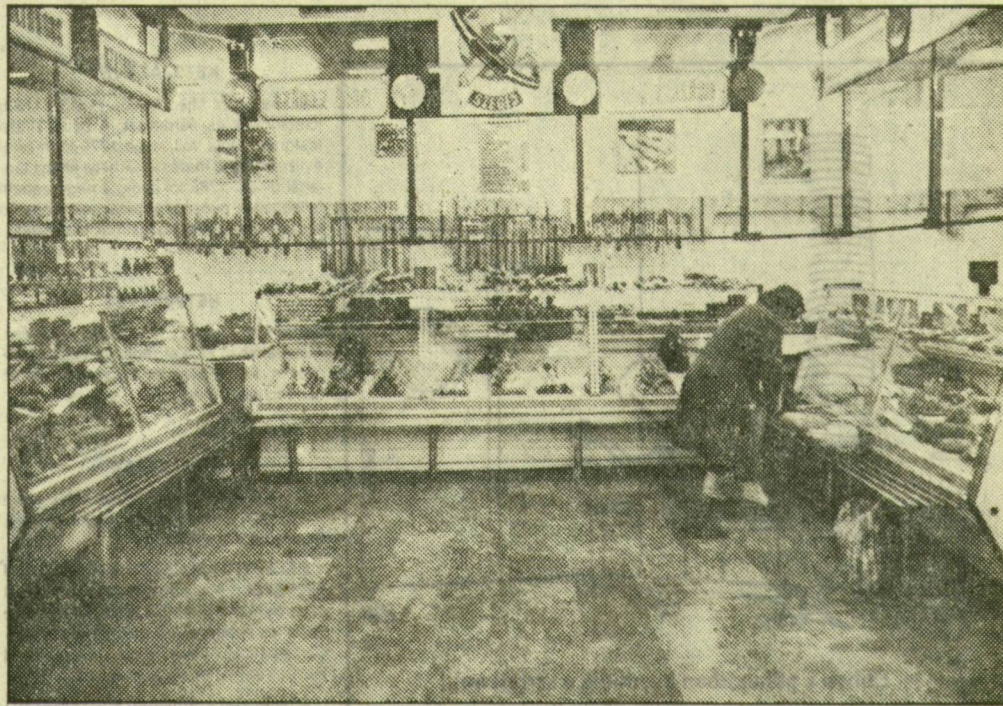
— Mit vár első magyarországi útjától, a szegediek után a pesti, debreceni kutatóktól?

— Hogy eredeti, akár vakmerőnek tűnő ötleteikkel ökre keressenek bennünket. Elképzeléseik formalitásmentes, rövid leírása is elegendő.

— Hogyan itéli meg a magyarországi változásokat, az itteni tudományos életet?

— Szerintem a politikában, a tudományban az első legfontosabb tényező: a szabadság. De ezzel élni nem könnyű feladat. A rabzslogának egyszerűbb volt a dolga: megmondta neki, mit csináljon. Véleményem szerint annak, aki indulni akar a Forma 1-es bajnokságon, annak csak Forma 1-es minőségű autóval lehet versenyeznie. Kis országnak meg kell becsülnie a különös eredményekre képes embereket. A tudományban is a rendkívülit kell támogatnia, elsősorban saját hazájában, hogy ebben a szoros nemzetközi versenyben benne maradjon! Ha szabad azt mondanom, ez üzenet nemcsak a kutatóknak, hanem az ipari szakembereknek és a magyar politikusoknak is.

Chikán Ágnes

Húshagyó

Előbb volt a riadalom, majd az irigységgel teli bosszankodás, a düh és a kétségbeesés, s végül, mikor már úgy tűnt, nekünk már csak a csont marad — ahogy már megszokhattuk — váratlanul jött a megkésett kormányrendelet, s lett hirtelen kiviteli tilalom. Vámszár mindazon élelmiszerekre, melyekre — utólag beláthatjuk — nagyrészt hiába fentük fogunkat. Most az áremelések után többen úgy érzik, fel kell oldani a hús- (margarin-, olaj-) hagyó rendeletet, s engedni kéne a határainkon túl élő, fizetőképes keresletet: hadd vigye mindazt, amit immár a magyar honban élők egyre kevésbé tehetnek magukévá. Hordják csak el a sonkát, szalámit és egyéb füstölt akármiket a tehetősebb külföldiek! Főleg a Dunántúlról hallani e hangokat. Győr-Sopronban például pártjaink egyikének politikai értékelő-tervező csoportja a Nyugat-Magyarországon megcsappant idegenforgalom fellendülését várja

Engedni kéne?

Nagy László felvétele

ettől. Ezért is ígérük: ha kormányra kerülnek, megteszik a szükséges intézkedéseket, hogy a kishatárforgalom ismét fellendülhessen...

A szegedi kereskedők, mint azt az Éliker húscsúja is bizonyítja, úgy vélik: a megcsappant kereslet miatt a hús- és tejfronton minden nehézség nélkül állná a rohamot, ha maradna a margarin-, olaj- és cukorkiviteli tilalom. Ők te-

hát szintén szívesen fogadnák a forgalomnövekedést. A húsarleértékelésnek örvendő polgárok viszont az így várható keresletnövekedés gerjesztette szabadpiaci áremeléstől tartanak. Az ellenkező vélekedések között az eljövendő új kormányknak kell majd felelősséggel döntenie, addig Beck Tamás kereskedelmi miniszter ígérete szerint egyelőre marad a vámszár. (varga)

Olcsóbban, mint az IKV!

Mi a bérlőközösség?

Megnőttek a lakbérek, sokak életét megnehezítve. Nyugdíjasok, kis- és középfizetésűek számolgtatják, honnan és hogyan faragjanak le házi költségvetésükből ahhoz, hogy ne kényszerüljenek rosszabb körülmények közé, alacsonyabb komfortfokozatú lakásba. Mit tehetnek?

A Lakásbérlők Egyesületében gyakran esik szó a bérlőközösségről, amely talán a megoldást jelenti azok számára, akiknek elegendő van a másfélszeres lakbértől, és esetleg az IKV szolgáltatásaival sem elégedettek maradéktalanul. De mit is jelent valójában ez az új fogalom?

Lakók önkormányzata

Bérlőközösség bárhol létrehozható, ahol a bérház lakóinak többsége úgy dönt, hogy elszakad az IKV-tól, s ezután maga intézi a ház ügyeit. A lakók így semlegesnek tulajdonosai lakásuknak, a ház használatáért meghatározott díjat fizetnek a tanácsnak.

A bérlőközösségre a fenntartás gondjai hárulnak. A cégbirozsági bejegyzés után a közösség jogi személyként működhet, választott képviselője vezénél a ház ügyeit. A lakók így teljesen szabadon, maguk dönthetnének házuk, lakásuk sorsáról.

Eltörlik a lakbért?

A ház működtetése, fenntartása, javítása, esetleges felújítása természetesen

pénzbe kerül. Ezért a lakók a bérlőközösség tagjaiként is havonta fizetnének egy meghatározott összeget. Annnyit, amennyiből ki lehet gazdálkodni a szükséges kiadásokat. Hogy ez kevesebb-e, mint a mostani lakbér, az attól függ, hogy például a javításokat mások olcsóbban végzik-e, mint eddig az IKV. A jelenlévők közül természetesen azokat választják, akik a legolcsóbban dolgoznak. Ez az IKV is lehet, ha övé a legelőnyösebb ajánlat.

A régi állapottal szembeni különbség úgy fogalmazható meg, hogy a bérlőközösség csak szolgáltatásokért fizet, és nem kell eltartania egy egész szervezetet.

Kell egy vagyonekező

Nem valószínű, hogy egy bérházban megtalálható a vízvezeték-szerelő és a kőműves, a kőműves és a jószág. Ezért szükséges megbíznunk vagyonekezőt azzal a feladattal, hogy biztosítsa a ház működtetését, és gazdálkodjon az összegyűjtött pénzzel. Nem mindegy, persze, kire ruhazzák ezt a bizalmat.

A Lakásbérlők Egyesülete tagjai számára vállalja az

egyeztető, ellenőrző, koordináló feladatokat ellátását. Segítségük biztosságot jelentene a bérlőközösség számára, amelyek így nem lennének rákényszerülve olyan dolgok intézésére, amelyekben nincs jártasságuk. Egy egyesület közreműködése biztosíthatná a jogilag megalapozott, jó partneri viszonyt a lakók és a vagyonekezők között.

A közösség — képviselője segítségével — felügyelné a vagyonekező gazdálkodását, rendszeres költségvetési tájékoztatást kapná a bentlévő összegek változásáról.

Érdemes?

Bérlőközösséget létrehozni ott ajánlatos, ahol minél többen laknak együtt. A sikeres működésére ugyan még nincs példa — a jogi lehetőség csak a decemberi parlamenti döntés óta adott —, de máris vannak érdeklődő közösségek, sőt vagyonekezők is jelentkeztek. A puhatolozás, számolgtatás már folyik. S hogy érdemes-e belevágni, az első bátor vállalkozók példáján majd bizonyosodik.

Itt csak vázlatos ismertetésre vállalkozhattunk. Akit részletesebben érdekel a bérlőközösség mibenléte, a Lakásbérlők Egyesületében kedden délutánként 3-tól 5-ig kaphatnak részletesebb tájékoztatást, az Eszperantó utcai szakszervezeti székházban.

Nyilas Péter

LÁTLELET

Végkiárusítás

Gogol úr feljegyzéseinek tanúsága szerint bizonyos Pavel Ivanovics Csicsikov holt lelkekkel kereskedett a cári Oroszországban. Elhalt jobbágyok neveit vásárolta meg uraiktól jutányos áron, hogy aztán jókora összegért adja el — mint létezőket — a bejárhatatlan orosz birodalom, isten háta mögötti vidékeire.

A zseniális módszer — némi módosítással — sikerrel alkalmazható itt és most. Csupán a cári Oroszország jobbágyait kell helyettesíteni a mai Magyarország kisnyugdíjasai-val, akik ugyan még élő lelkek, s imígyen maguk bocsátják áruba, amijük még maradt: önmagukat, a nevüket, földi létüket bizonyító személyi adataikat.

A kiárusítás első nagy akciója a világraszóló útlelél osztogatása idején szerveződött. Akkortájt létezőbb kortársaink hosszútömött sorokban álltak a kiváltható kemény valutáért, hogy aztán a megbízóiktól kapott forintok ellenértékét — egy sarokkal odébb — dollárban vagy márkában adják vissza. A kis öregek az útlelélükért és a sorban várakozásért kaptak néhány száz forintot, a megbízó meg összebrusztolt — hivatalos árfolyamon — legalább egy használt nyugati kocsihoz való konvertibilis valutát, vagy értékesítette pénzügyi ményét a fekete piacon.

Az útlelél- és valutavásár ideje lejárt, vagy legalábbis szünetelni kényyszerül.

De sebjak: az adófizetésben nincs pauza, s ennek okán az adócsalásban sincs. Némi jutalomért, szerény havi támogatásért kapható a kisnyugdíjas, akinek nevén futtatható a mellékállás, aminek összege után egyáltalán nem vagy csak minimális adó fizetendő. Ezt a módszert korántsem csak a város neves sportegyesületének egynémely tagja alkalmazta eredménnyel reklámpiacán, hanem a földi öreg lelkek értékét más műfajban kamatoztatók is.

E hosszú távú program mellett — az új időknek új lehetőségeivel — elérkezett az élő lelkek vásárának sokadik fordulója. Ez idő tájt a választási piacon, ahol a nem mindennapi adásvételben a kínálatot — újfent csak — a kisnyugdíjasok nyújtják. A párthasznosításra felkínált nevek és személyi számok — kapcsolatban az ajánlási cédulákkal — két-háromézerért is gazdára lelnek.

A jobbágyfelvásárló Csicsikov módszerét úgy tűnik, sikerült humanizálni, igazán emberközelivé tennünk: merthogy holt lelkekkel kereskedni már csak halottgyalázás, élők nyomorúságát kihasználni, magukat kényeszerűből áruba bocsátani még emberalázás, amolyan élve buncolás.

Kalocsai Katalin